

УДК [378.147:371.13] (510)

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ 谚语 «НАРОДНИХ ВИСЛОВІВ» КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Н.М. Джгун, канд. пед. наук (Харків)

В статті розглянуто проблеми виділення мовних еквівалентів китайських та українських прислів'їв та приказок. Проаналізовані характерні функціонально-стилістичні особливості мовної структури, лінгвістичної природи 谚语 «народних висловів» як одного з різновидів фразеологізмів китайської мови (на прикладах текстів збірників прислів'їв та приказок 1960-2001 рр.). Виділено мовні еквіваленти певних китайських та українських прислів'їв та приказок, які широко використовуються в розмовному стилі мови, сформовано основні характеристики емоційно-оціночного значення яньюй.

Ключові слова: мовні еквіваленти, 谚语 «народні вислови», 口头语体 розмовний стиль, усна народна творчість, функціонально-стилістичні особливості.

Джгун Н.Н. Функционально-стилистические особенности 谚语 «народных речений» китайского языка. В статье рассмотрены проблемы выделения языковых эквивалентов китайских и украинских пословиц и поговорок. Проанализированы характерные функционально-стилистические особенности языковой структуры, лингвистической природы 谚语 «народных высказываний» как одной из разновидностей фразеологизмов китайского языка (на примерах текстов сборников пословиц и поговорок 1960-2001 гг.). Выделены эквиваленты некоторых китайских и украинских пословиц и поговорок, которые широко используются в разговорном стиле, сформулированы основные характеристики эмоционально-оценочного значения яньюй.

Ключевые слова: 谚语 народные высказывания, 口头语体 разговорный стиль, устное народное творчество, функционально-стилистические особенности, языковые эквиваленты.

Dzhgun N.N. Functional and stylistic features of Chinese language 谚语 “folk utterances”. The article is devoted to the problem of extracting linguistic equivalents of Chinese and Ukrainian proverbs in folklore. The main characteristics of functional-stylistic features of language structure, linguistic nature of 谚语 “folklore utterances” as one of Chinese idiom's varieties (which are related to the texts of proverbs during 1960-2001) are analyzed. The equivalents of certain Chinese and Ukrainian proverbs that are widely used in a conversational style are distinguished, the main characteristics of Yanyu emotional value are also formulated.

Keywords: 口头语体 conversational style, 谚语 folk utterances, folklore, functional and stylistic features, language equivalents.

Об'єктом дослідження у статті виступають фразеологізми з емоційно-оціночним значенням – «народні вислови» китайської мови, які вивчаються на предмет їх функціонально-стилістичних особливостей.

Мета статті – розкрити поняття «народних висловів» китайської мови, проаналізувати мовну структуру, лінгвістичну природу даного різновиду фразеологізмів та визначити мовні еквіваленти

певних китайських та українських прислів'їв та приказок.

Національна доктрина розвитку освіти в Україні одним із пріоритетних напрямів ставить розроблення теоретико-методологічних аспектів національної системи освіти з урахуванням вітчизняного та зарубіжного досвіду. Прагнення України йти в руслі розвитку світової цивілізації дає можливість національній системі освіти збагатитися кращими

здобутками світової науки. Китай є саме однією з таких країн. В Україні відкривається все більше і більше навчальних закладів, діяльність яких спрямована на вивчення китайської мови з метою повної компенсації ринку праці кваліфікованими викладачами, перекладачами, тощо. Актуальною сьогодні є також наукова пошукова робота українських лінгвістів в галузі китайського мовознавства.

Необхідно також зазначити, що вивчення мови у відриві від вивчення культури може призвести до непередбачених наслідків. Цікавим є той факт, що на китайське сприйняття світу великий вплив мала писемність, яка представляє собою ієрогліфи – графічне закарбування змісту слова, яке впливає зі змісту кожного з компонентів даного ієрогліфа. Традиційне китайське сприйняття процесу освіти відображається в ієрогліфі 教育, де перша частина 教 тьяо – означає «знання, навчання», друга частина 育 ю – «відбір, селекція». Але більш детальне вивчення ієрогліфу 教 тьяо дасть нам поєднання компонентів «старші над молодшими», «покарання» та «правила поведінки». Це дає змогу вивести значення ієрогліфу 教 тьяо наступним чином: передача правил поведінки від старшого покоління молодшим інколи через покарання. А наявність компоненту 月 юе (місяць, час) та 亼 сі (особисте бажання) у складі ієрогліфу 育 ю натякають на довготривалість цього процесу та необхідність вмотивованості того, кого навчають.

З метою більш глибокого аналізу сутності такого явища як самобутність мови, необхідно також зазначити, що довгий час Китай був в політичній, економічній та культурній ізоляції від зовнішнього світу. Китай не цікавився світом (китайці взагалі не мали уяви про те, що є життя за межами Великої китайської стіни), а світ, в свою чергу, не дуже цікавився Китаєм, бо його уклад, багатолюдність, віддаленість робили активні війни з метою підкорення китайської території „пануючими” європейськими державами практично неможливими. Тому Європа довгий час обмежувалася торговими зв'язками з Китаєм, які нерідко відбувалися на територіях третіх держав. Перші,

хоча надто скупі та поверхневі, а інколи – і вкрай спотворені відомості про Китай проникли в Європу завдяки розповідям та подорожнім описам мандрівників, зокрема Марко Поло, Плано де Карпіні, арабських мандрівників та ін. Втім, для європейців, у тому числі і для української громадськості, Китай в усіх відношеннях ще довго залишався загадковою країною. Процес активного спілкування двох культур (китайської та європейської) пожвавився в XVII ст., коли внаслідок географічних відкриттів розпочалися більш-менш регулярні торговельні і політичні стосунки з цією країною. Морепоплавці, купці, дипломати в своїх описах та спогадах наводять численні факти про культуру і побут китайського суспільства, хоча і в них здебільшого переважає прагнення не стільки дати об'єктивну картину речей, скільки здивувати своїх співвітчизників дивовижними описами цієї далекої країни. Саме такі тенденції спостерігалися і при описуванні практичних освітянських заходів, що мали місце (чи, на думку автора розповіді, могли мати місце).

Але, не зважаючи на невивченість Китаю світом, це ніяк не заважало йому сформувати власну, самобутню систему розвитку. З часом в Китаї сформувався не менш важливий напрямок сфери мовної діяльності людини – усна народна творчість. Вона віддзеркалює майже всі сфери людського життя: побут, навчання, сімейні відносини, відношення людини та природи, моральні засади китайського народу, розуміння добра та зла, дає вагомі відомості щодо відносин людини з людиною, та що найважливіше – в ній відображені особливості живої повсякденної мови народу з його яскравою та самобутньою лексикою, вільними та гармонічними зворотами. Одним із жанрів усної народної творчості саме і є 谚语 «народні вислови», або як їх ще називають «простонародні вислови». «Яньюй» – це існуючий в народі стійкий вираз, який простими словами висловлює глибоку істину» [8, с. 530]. Характерними рисами мовної структури таких фразеологізмів як одного із жанрів усної народної творчості є синтаксична завершеність, тобто в текстах вони зазвичай функціонують

в якості висловлювань із закінченою думкою – речень; в своєму складі вони майже завжди не мають особових займенників так як вони завжди виражають узагальнюючу думку; дієвим засобом вираження експресії народних висловів є їх образність – використання метафор та за своєю структурою вони можуть бути паралельної або непаралельної конструкції.

Стосовно лінгвістичної природи, «Яньюй» можна віднести до усної форми мовного спілкування, тому їх функціонально-стилістичною особливістю є віднесеність до розмовного стилю китайської мови 口头语体. Одним з засобів аналізу ролі зображувально-виразних засобів в усному мовленні є переклад. Переклад є невід’ємною ланкою загальної мовознавчої системи. Він спирається на такі філологічні науки як порівняльна граматики, стилістика, лексикологія китайської мови. Актуальним в галузі мовознавства є також питання пошуку мовних еквівалентів китайських прислів’їв та приказок в процесі перекладу на інші мови. Дана проблема викликана насамперед необхідністю виділення співвідносності функціонування як мінімум двох мовних систем. Аналізуючи змістову структуру китайських та українських фразеологізмів з емоційно-оціночним значенням, можна виділити наступні сфери вжитку та відповідні мовні еквіваленти:

Людина:

*«Людина перемагає і небо –
Якщо з’явиться потреба, підкоримо навіть небо;
Мова ніжна немов дзвіночки, а серце кам’яне –
На язичі медок, а на думці льодок;
Коли є вино і чай, і друзі будуть –
Були б пиріжки, будуть і друзки;
Краса змії в її шкурі, краса людини в її серці –
Негарний з лиця, проте чесна душа;
Став імператором, захотів стати святим –
Як мед, так і ложку;
Терпіння і камінь довбає –
Не тим крапля камінець довбає, що сильна, а тим,
що часто падає;
Довге навчання робить умільця –
Поки талант отримують, вік навчаються;*

Праця:

*Не потрібно бажати збирати боби, що в
небі, потрібно збирати ті, що на землі –
Краще нині горобець, як завтра голубець;
Рис смачний, та робота в полі складна –
Хочеш їсти калачі, не сиди на печі;
Посадиш бамбук зараз, однак паростки
будеш їсти тільки в наступному році –
Швидко слово мовиться, та не швидко діло
робиться;*

Знання:

*Ніж ростити сина невченим, краще ростити
свиню –
Не збирай синові худоби, збери йому розум;
Однією рукою двох жаб не спіймаєш –
За двома зайцями побіжиш, ні одного не
спіймаєш;
Змія знає свою нору –
Усякий кулик до свого озера привик;
Молоде теля не боїться тигра –
Що за холод як козак молод;*

Розум:

*І жаба може потонути –
Кінь на чотирьох, та й той спотикається;
Не тикай пальцем в свій паперовий ліхтарик –
Не брудни криниці, бо схочеш водиці;
Шукати голку на дні моря –
Шукати голку в копні сіна;*

Правда:

*Дружба чиновника тонка немов папір –
Годи панові вік, а день не вгодиш – пропав навік;
Бережися чиновника, що посміхається –
Бійся пса не того, що гавкає, а того, що лащиться;
Голова зайця, а хвіст змії –
Вовк в овечій шкурі;*

Бідність, багатство, жадібність:

*Одних носять в паланкінах, інші носять
паланкіни –
Кому пироги та млинці, кому гулі та синці;
З грошима – дракон, без грошей – черв’як –
Без папірця – ти комаха, а з папірцем – людина;
Варить рис – рахує зерна, топить піч – ва-
жить сухі вітки –
Сидить пес на сіні, сам не їсть і другому не дає;*

Прикмети:

Жителі Пекіну зустрінуться – одразу за їжу,

жителі Тяньцзіню – одразу за чай –

У всякім подвір'ї свої повір'я;

І старий тигр смугастий –

Старий кінь управи не зіпсує;

Драconi народжують драконів –

Яблуко від яблуні недалеко падає;

Малював тигра, а вийшло намалював кішку –

Їхав до Хоми, а потрапив до куми» [5, с. 21–56]

Таким чином на матеріалах дослідження було розкрито поняття «народних висловів китайської мови, проаналізовано мовну структуру, лінгвістичну природу даного різновиду фразеологізмів, визначено мовні еквіваленти певних китайських і українських прислів'їв та приказок. Питання визначення функціонально-стилістичних особливостей «народних висловів» китайської мови, робота в галузі перекладознавства щодо визначення мовних еквівалентів китайських прислів'їв та при-

казок потребує більш глибокого аналізу та уточнень у подальших наукових дослідженнях з означеної проблеми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Го Юйлин. 500 обиходных выражений. Разговорный китайский / Юйлин Го, Сувэнь Цянь. – М., 2007. – 298 с.
2. Гу Байлинь. К вопросу об отборе лексики и формирования китайско-русского словаря. Новое в зарубежной лингвистике / Байлинь Гу. – Москва, 1989. – С. 191–201
3. Хуа Ли. Китайская красота и русское прекрасное / Хуа Ли. – Пекин, 2006. – С. 74–80
4. 100 Chinese two-part allegorical sayings. – Beijing, 2009. – 200 p.
5. Chaofen Sun Chinese: A Linguistic Introduction / Sun Chaofen. – New York, 2006. – 234 p.
6. Deng Fang, Liu Lixin A Handbook of Chinese Idioms / Fang Deng. – Beijing, 2007. – 294 p.
7. Li Sheng New Slang of China/Sheng Li. – B., 2000. – 357 p.
8. 岑麒祥. 关于汉语构词法的几个问题. – 北京, 1956. – 12 页.
9. 陈建民. 现代汉语里的简称. – 北京, 1963. – 203 个页.
10. 高庆赐. 同义词和反义词. – 上海, 1957. – 167 个页.
11. 宝宝必备学习卡. 成语. – 长, 2009. – 60 个页.